

Verlag van het ingevolge artikel 5, sub d., j 2 Archiefbesluit 1995, gevoerde driehoeksoverleg tussen het ministerie van Financiën, het ministerie van Buitenlandse Zaken, het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Algemene Zaken en het Nationaal Archief met betrekking tot de selectielijst, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995, van archiefbescheiden van de zorgdragers op het beleidsterrein Internationale Monetaire en Financiële Zaken, over de periode 1945-.

Den Haag, november 2006
Drs. R.P. Yap

Inleiding

De voorliggende ontwerp-selectielijst is een selectielijst als bedoeld in artikel 2, lid 1 van het Archiefbesluit 1995 (Stb.1995/671). De lijst heeft de vorm van een Basisselectiedocument (BSD). Een BSD bestaat voor het grootste deel uit een lijst van handelingen. In een BSD wordt op grond van een aantal selectiecriteria aan elke handeling een waardering gegeven, die neerkomt op een selectiebeslissing met betrekking tot de bescheiden die de neerslag van de handeling vormen (B = te bewaren; V = te vernietigen). Het BSD fungeert als nieuw selectie-instrument voor het ministerie van Financiën, het ministerie van Buitenlandse Zaken, het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Algemene Zaken op het beleidsterrein Internationale Monetaire en Financiële Zaken voor de periode vanaf 1945-.

Er zijn geen bestaande selectielijsten die dienen te worden ingetrokken.

Reikwijdte van dit BSD

Dit BSD wordt thans ter vaststelling aangeboden voor de volgende actoren:

Onder de zorg van de minister van Financiën:

- de minister van Financiën
- de thesaurier-generaal

Onder de zorg van de minister van Buitenlandse Zaken:

- de minister van Buitenlandse Zaken
- de minister voor Ontwikkelingssamenwerking

Onder de zorg van de minister van Economische Zaken:

- de minister van Economische Zaken

Onder de zorg van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- de minister van Landbouw en Visserij (1959-1989)
- de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1989-2003)
- de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2003-)

Onder de zorg van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties:

- de minister van Overzeese Gebiedsdelen (1945-1949)
- de minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (1949-1952)
- de minister van Overzeese Rijksdelen (1952-1957)
- de minister van Zaken Overzee (1957-1959)
- de minister belast met coördinatie van aangelegenheden Suriname en Nederlandse Antillen betreffenden en met de zorg voor aan Suriname en de Nederlandse Antillen te verlenen hulp en bijstand (1959-1963 en 1967-1982)
- de minister van Binnenlandse Zaken (1963-1967)

Onder de zorg van de minister van Algemene Zaken:

- de minister van Algemene Zaken (minister-president)

Totstandkoming BSD

Het BSD is gebaseerd op het institutioneel onderzoek dat bij het ministerie van Financiën door mw. E.A.T.M. Schreuder werd verricht in 2001. Dit institutioneel onderzoek resulteerde in het PIVOT-rapport nr. 126, *Internationaal financieel en monetair beleid. Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het terrein van internationale financiële en monetaire betrekkingen en beleid, 1945-2000*

Het concept-BSD voor de zorgdragers kwam tot stand in oktober 2006 en is sindsdien, n.a.v. het besprokene tijdens het driehoeksoverleg, aangepast en aangevuld.

De inhoud van het IO is beoordeeld door:

- Marcel Swede, archiefcoördinator van de directie Buitenlandse Financiële Betrekkingen van het ministerie van Financiën.
- Clairette van der Lans, beleidsmedewerkster van de Directie BFB, Multilaterale Banken van het ministerie van Financiën.
- Jan Brusse, beleidsmedewerker van de Directie BFB van het ministerie van Financiën

Driehoeksoverleg

Het driehoeksoverleg over de concept-selectielijst vond mondeling plaats op 2 november 2006 op het Nationaal Archief te Den Haag. Voorafgaand en na afloop van het mondelinge overleg is per e-mail gecorrespondeerd.

Aan het driehoeksoverleg werd door de volgende personen (direct dan wel indirect) deelgenomen:

als vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris:

- drs. R.P. Yap, medewerker Selectie & Acquisitie

als vertegenwoordiger van de zorgdragers:

- drs. B. Duizer, BSD medewerker PWAA

De inhoud van het BSD, alsmede de voorgestelde waarderingen zijn beoordeeld door:

namens de minister van Financiën:

-als beleidsdeskundigen:

- mw. drs. C.C. van der Lans, senior beleidsmedewerkster bij de Directie Buitenlandse Financiële Betrekkingen
- mr. E.J. Bouman, beleidsmedewerker bij de Directie Financiële Markten.

-als archiefdeskundigen:

- P.C.A. Lamboo, medewerker Eenheid Documentatie & Informatie
- C. Fieret, medewerker Eenheid Documentatie & Informatie

Het ministerie van Financiën leverde als primaire zorgdrager tevens de deskundigheid op archief- en beleidsgebied namens de secundaire zorgdragers.

Tijdens het driehoeksoverleg is de volgende procedure gevolgd:

Ter completering van de kennis van de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris is een Historisch-maatschappelijke Analyse uitgevoerd. Prof. dr. Griffiths als hoogleraar Economische en Sociale Geschiedenis werkzaam aan de universiteit Leiden is bereid gevonden zijn medewerking te verlenen aan dit HMA. Voorafgaand aan het onderzoek is de heer Griffiths het vragenformulier voor het HMA toegestuurd en heeft hij een samenvatting gekregen van context van het beleidsterrein zoals beschreven in het RIO *Internationaal financieel en monetair beleid. Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het terrein van internationale financiële en monetaire betrekkingen en beleid, 1945-2000*. Op 11 november 2004 heeft de heer Griffiths zijn bevindingen en aanbevolen literatuur door middel van een telefonisch interview aan mw. E.A.T.M. Schreuder, seniormedewerker van het Nationaal Archief overgebracht. In het inhoudelijke verslag is aangegeven welke overwegingen een rol hebben gespeeld bij het al dan niet aanpassen van het BSD aan de in HMA gemaakte opmerkingen. De HMA is als bijlage bijgesloten bij het verslag driehoeksoverleg.

Belangen ex artikel 2, sub b en c Archiefbesluit 1995

Tijdens het opstellen van het BSD en tijdens het gevoerde driehoeksoverleg is rekening gehouden met de in artikel 2, sub c van het Archiefbesluit 1995 genoemde waarde van de archiefbescheiden als bestanddeel van het cultureel erfgoed en het onder sub d. van hetzelfde besluit genoemde belang van de in de archiefbescheiden voorkomende gegevens voor overheidsorganen, voor recht- of bewijszoekenden en voor historisch onderzoek. Als uitgangspunt van het overleg gold de door de rijksarchiefdienst gehanteerde selectiedoelstelling, die inhoudt dat de belangrijkste bronnen van de Nederlandse samenleving en cultuur veilig worden gesteld voor blijvende bewaring. Met het te bewaren materiaal moet het mogelijk zijn om een reconstructie te maken van de hoofdlijnen van het handelen van de rijksoverheid ten opzichte van haar omgeving, maar ook van de belangrijkste historisch-maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen, voor zo ver deze zijn te reconstrueren uit overheidsarchieven.

Om op basis van deze selectiedoelstelling tot een waardering van de handelingen te komen, worden zes selectiecriteria toegepast:

Selectiecriteria	
<i>Handelingen die gewaardeerd worden met B(ewaren)</i>	
Algemeen selectie criterium	Toelichting
1. <i>Handelingen die betrekking hebben op voorbereiding en bepaling van beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan agendavorming, het analyseren van informatie, het formuleren van adviezen met het oog op toekomstig beleid, het ontwerpen van beleid of het plannen van dat beleid, alsmede het nemen van beslissingen over de inhoud van beleid en terugkoppeling van beleid. Dit omvat het kiezen en specificeren van de doeleinden en de instrumenten.
2. <i>Handelingen die betrekking hebben op evaluatie van beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het beschrijven en beoordelen van de inhoud, het proces of de effecten van beleid. Hieruit worden niet per se consequenties getrokken zoals bij terugkoppeling van beleid.
3. <i>Handelingen die betrekking hebben op verantwoording van beleid op hoofdlijnen aan andere actoren</i>	Hieronder valt tevens het uitbrengen van verslag over beleid op hoofdlijnen aan andere actoren of ter publicatie.
4. <i>Handelingen die betrekking hebben op (her)inrichting van organisaties belast met beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het instellen, wijzigen of opheffen van organen, organisaties of onderdelen daarvan.
5. <i>Handelingen die bepalend zijn voor de wijze waarop beleidsuitvoering op hoofdlijnen plaatsvindt</i>	Onder beleidsuitvoering wordt verstaan het toepassen van instrumenten om de gekozen doeleinden te bereiken.
6. <i>Handelingen die betrekking hebben op beleidsuitvoering op hoofdlijnen en direct zijn gerelateerd aan of direct voortvloeien uit voor het Koninkrijk der Nederlanden bijzondere tijdsomstandigheden en incidenten</i>	Bijvoorbeeld in het geval de ministeriële verantwoordelijkheid is opgeheven en/of wanneer er sprake is van oorlogstoestand, staat van beleg of toepassing van noodwetgeving.

Belangen van de archiefbescheiden voor de overheidsorganen en de recht- en bewijszoekende burger

Bij de handelingen die zijn gewaardeerd voor vernietiging op termijn, is de termijn vastgesteld met het oog op het belang van de archiefbescheiden voor overheidsorganen en voor de recht- en bewijszoekende burger. De beoordeling en vaststelling van de maximale termijnen zijn geschied door de deskundigen van het ministerie van Financiën. De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris heeft zich ervan vergewist dat zij gezien hun inbreng en functie inderdaad kunnen gelden als deskundigen.

Belangen van de te bewaren archiefbescheiden voor het historisch onderzoek

In het driehoeksoverleg heeft de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris primair de belangen van het historisch onderzoek behartigd. Daarnaast hebben ook de overige deelnemers hun gedachten laten gaan over de vraag op welke wijze het belang van de bescheiden voor later historisch onderzoek in de selectielijst tot uiting zou moeten worden gebracht. Door de deelnemers aan het driehoeksoverleg is ook de mening gevraagd van prof. dr. R.T. Griffiths, historicus en materiedeskundige op het gebied van Internationaal financieel en monetair beleid.

Ingevolge artikel 5, onder e, van het Archiefbesluit 1995 kan neerslag van bepaalde, als te vernietigen gewaardeerde handelingen betreffende personen en/of gebeurtenissen van bijzonder cultureel of maatschappelijk belang, van vernietiging worden uitgezonderd.

Opmerkingen naar aanleiding van historisch-maatschappelijke analyse

De bevindingen van de HMA hebben geen aanleiding gegeven tot wijziging of aanpassing van handelingen of waarderingen. Hiervoor bestond geen aanleiding. De HMA heeft wel consequenties gehad voor de beschrijving van de historische ontwikkelingen binnen het beleidsterrein. De heer Griffiths had kritiek op de summiere beschrijving van de wisselkoersproblemen in de jaren zestig van de 20ste eeuw in het RIO en andere omissies met betrekking tot de historische behandeling van het beleidsterrein. Op dit punt stelde hij enkele veranderingen voor. Deze opmerkingen zijn in het BSD verwerkt en leidden tot een uitbreiding op de punten welke door de heer Griffiths in het telefonisch interview werden aangehaald.

Inhoudelijk verslag

Algemeen

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris en de vertegenwoordiger van PWAA spreken af dat het gehele concept-BSD wordt nagekeken en verbeterd op redactie en lay-out.

De vertegenwoordiger van de zorgdragers heeft alle handelingen overgenomen uit het RIO van de actor thesaurier-generaal. Het gaat om de handelingen in het RIO waarbij zowel de thesaurier-generaal als de minister van Financiën worden opgevoerd als actor. Bij de handelingen waarbij beide actoren in het RIO genoemd worden is alleen de actor de minister van Financiën verantwoordelijk. Bij handeling 43 *Het voorbereiden en uitdragen van het Nederlandse standpunt als plaatsvervangend gouverneur in de vergaderingen van de gouverneurs van het IMF* is de actor thesaurier-generaal verantwoordelijk waardoor deze handeling wel gehandhaafd dient te worden.

Handelingen (volgorde zoals ze zijn opgenomen in de selectielijst)

Handeling 17

Het voorbereiden van bijdragen aan expertgroepen van de Europese Commissie inzake het internationaal financieel en monetair beleid en het opstellen van verslagen over de geleverde bijdrage.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt waarom hier een waardering van V, 10 jaar aan de handeling wordt toegekend. Binnen deze fase van de besluitvorming binnen de Europese Commissie kan het beleid nog in grote mate worden beïnvloed. Hij stelt voor de waardering te veranderen in B (1). Allen gaan akkoord.

Handeling 35

Het vaststellen van het maximum bedrag voor deelname aan het geïntegreerd EEG-mechanisme voor financiële ondersteuning op de middellange termijn van de betalingsbalansen van de lidstaten.

Volgens de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris betreft de handeling geen inhoudelijke zaak en gaat het hier niet om bepaling van beleidsuitvoering op hoofdlijnen. Hij stelt voor om, in de lijn van handeling 34 *Het leveren van een bijdrage aan het geïntegreerd EEG-mechanisme voor financiële ondersteuning van de betalingsbalansen van de lidstaten* een V waardering toe te kennen. De vertegenwoordiger van de zorgdragers stelt een waardering van V, 10 jaar na vervallen of wijziging voor. Allen gaan akkoord.

Handeling 36

Het verzoeken aan de Raad van ministers zijn vordering in het kader van het kredietmechanisme op middellange termijn te mobiliseren.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris meent uit de opmerking bij de handeling op te maken dat het hier om een bijzondere omstandigheid gaat. Hij stelt voor de B waardering een ander criterium toe te kennen (6) omdat naar zijn weten deze handeling tot op heden nooit is uitgevoerd en alleen in zeer ernstige omstandigheden zal worden uitgevoerd. Allen gaan akkoord.

Handeling 47

Het leveren van een bijdrage aan de vergaderingen en andere overlegplatforms van de kiesgroep van landen, waarvan Nederland deel uitmaakt en vertegenwoordigt in de bestuursorganen van het IMF.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris is het niet eens met de waardering B indien het voorzitterschap van de kiesgroep bij Nederland berust V, 10 jaar indien het voorzitterschap van de kiesgroep niet bij Nederland berust. Hij stelt voor alle neerslag van deze handeling te bewaren. Het IMF is een belangrijk financieel en politiek instituut. De bijdragen van Nederland wanneer zij geen voorzitter van de kiesgroep is, zijn dus ook van belang. De vertegenwoordiger van de zorgdragers kan zich hierin vinden en past de waardering aan. Allen gaan akkoord.

Handeling 54

Het leveren van een bijdrage aan de vergaderingen en andere overlegplatforms van de kiesgroep van landen, waarvan Nederland deel uitmaakt en vertegenwoordigt bij de bestuursorganen van de Wereldbankgroep.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris herhaalt de opmerking die hij bij handeling 47 maakte en stelt ook voor deze handeling voor alle neerslag te bewaren. De vertegenwoordiger van de zorgdragers pas ook hier de waardering aan. Allen gaan akkoord.

Handeling 104

Het aanwijzen van natuurlijke personen van de Nederlandse nationaliteit als ingezetenen.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris is van mening dat de handeling geen inhoudelijke kwestie binnen het beleidsterrein betreft en niet bepalend is voor de beleidsuitvoering op hoofdlijnen. Hij stelt voor een V waardering toe te kennen. De vertegenwoordiger van de zorgdragers stelt, na navraag bij het ministerie van Financiën, dat het hier wel om een inhoudelijke kwestie gaat. De handeling betreft niet individuele personen en heeft een algemene strekking. De regelingen zijn maatgevend voor de belastingheffing en financiële transacties van bijzondere groepen. De regelingen geven aspecten weer van de internationale verhoudingen op financieel gebied tussen landen. De vertegenwoordiger van de zorgdragers stelt op basis van deze informatie voor de waardering B (5) te handhaven. De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris trekt hierop zijn voorstel in. Allen gaan akkoord.

Handeling 105

Het aanwijzen van waardepapieren welke vallen onder de omschrijving effecten.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris is van mening dat deze handeling als uitvoerend gezien kan worden binnen het beleidsterrein en geen inhoudelijke betekenis heeft voor het beleid. Hij stelt voor de waardering te veranderen en een V waardering toe te kennen. De vertegenwoordiger van de zorgdragers doet hierover navraag bij het ministerie van Financiën. Er blijkt geen bezwaar te bestaan tegen de voorgestelde waardering. De vertegenwoordiger van de zorgdragers verandert de waardering in V, 10 jaar na vervallen of wijziging. Allen gaan akkoord.

Handeling 130

Het goedkeuren van voorschriften van de Nederlandsche Bank N.V. betreffende de financiële betrekkingen met het buitenland.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris is van mening dat het bewaarniveau van de neerslag bij deze handeling bij de Nederlandsche Bank ligt. Daarnaast is de handeling niet bepalend voor de hoofdlijnen van het beleid binnen dit beleidsterrein. Hij stelt voor een V waardering toe te kennen. De vertegenwoordiger van de zorgdragers stelt hier, na navraag bij het ministerie van Financiën, tegenover dat dit niet het geval is. De handeling behelst de toetsing van het beleid van de Nederlandsche Bank door het ministerie van Financiën. De minister is verantwoordelijk voor het monetaire beleid. Hij stelt voor de waardering te handhaven. De vertegenwoordiger trekt op basis van deze informatie zijn voorstel in. Allen gaan akkoord.

Handeling 131

Het aanwijzen van diensten die voor het ontvangen en controleren van inlichtingen gelijk worden gesteld aan de Nederlandsche Bank N.V.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris is van mening dat deze handeling inhoudelijk geen beleid betreft binnen het beleidsterrein en stelt voor de waardering aan te veranderen naar V. De vertegenwoordiger van de zorgdragers doet hierover navraag bij het ministerie van Financiën. Er blijkt geen bezwaar te bestaan tegen de voorgestelde waardering. De vertegenwoordiger van de zorgdragers verandert de waardering in V, 10 jaar na vervallen of wijziging. Allen gaan akkoord.

Handeling 132

Het aanwijzen van diensten die gelijkgesteld worden met De Nederlandsche Bank N.V. met betrekking tot het verkrijgen van inlichtingen en gegevens inzake buitenlands betalingsverkeer.

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt dat de handeling een uitvoerende aard heeft en slechts een klein onderdeel van het beleidsterrein vormt. De handeling is niet bepalend voor de beleidsuitvoering op hoofdlijnen. Hij stelt voor de waardering te veranderen en een V waardering toe te kennen. De vertegenwoordiger van de zorgdragers doet hierover navraag bij het ministerie van Financiën. Er blijkt geen bezwaar te bestaan tegen de voorgestelde waardering. De vertegenwoordiger van de zorgdragers verandert de waardering in V, 10 jaar na vervallen of wijziging. Allen gaan akkoord.

Over de waardering van de overige handelingen waren alle betrokken partijen het eens.

De bij het overleg betrokken partijen hebben hun goedkeuring gegeven aan dit verslag.

Bijlage 1:

Historisch Maatschappelijke analyse beleidsterrein internationaal monetair en financieel beleid.

11 november 2004

Noor Schreuder

Totstandkoming van de analyse

De historisch-maatschappelijke analyse brengt maatschappelijke ontwikkelingen en gebeurtenissen in kaart die van belang zijn geweest op een bepaald beleidsterrein, maar die in het betreffende RIO/BSD onvermeld of onderbelicht gebleven zijn. Het doel van de HMA is het verdiepen en completeren van de kennis van de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris, zodat goed gefundeerde selectiebeslissingen kunnen worden genomen met betrekking tot informatie die in het nationaal geheugen behoort te worden bewaard.

Aan professor R.T. Griffiths, hoogleraar economische en sociale geschiedenis aan de Universiteit Leiden, is ten behoeve van de historisch maatschappelijke analyse op het beleidsterrein internationaal monetair en financieel beleid 1945-2000 de tekst van het RIO Internationaal monetair en financieel beleid voorgelegd en de vragen lijst HMA (bijlage 1).

Vervolgens heeft professor Griffiths zijn bevindingen en aanbevolen literatuur door middel van een telefonisch interview aan het Nationaal Archief overgebracht.

Op basis van dit interview en raadpleging van een de aanbevolen publicaties is onderstaande tekst totstandgekomen.

In het algemeen stelde Griffiths dat de wisselkoersproblemen in de jaren zestig van de 20ste eeuw te summier zijn behandeld. Hij stelde voor het institutioneel onderzoek op een aantal punten aan te vullen.

Een eerste aanvulling betreft de beschrijving van de Gouden Standaard in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog.

De Gouden Standaard.

Al in 1922 kwam er een eind aan de Gouden Standaard. De Gouden Standaard was ook niet meer de klassieke Gouden Standaard van voor de Eerste Wereldoorlog.

Gedurende de Eerste Wereldoorlog verlieten de oorlogvoerende landen de Gouden Standaard. Na de Eerste Wereldoorlog brachten de oorlogvoerende landen hun valuta weer terug onder een gouden standaard. Deze standaard was echter een zogenoemde gouden wisselstandaard. De relatie tussen de goudreserve en de binnenlandse geldreserve werd losgelaten. Er werden geen munten meer gebruikt in de dagelijkse transacties. In een aantal landen werden in plaats van goud de dollar en de pond sterling gebruikt als reserve voor lokale valuta.

De gouden wisselstandaard klapte in elkaar door de devaluatie van de pond sterling in 1931, gevolgd door de devaluatie van de dollar in 1933. In 1936 verliet ook Nederland de Gouden Standaard.¹

Het Internationale Monetaire Fonds (IMF)

Als aanvulling op het beschrevene over het IMF, stelt Griffiths dat het onjuist is te stellen dat afwijkingen werden toegestaan in het wisselkoersstelsel zoals afgesproken op de conferentie van Bretton Woods in 1944. Wat werd toegestaan waren de zogenoemde goldpoints: afwijkingen van de wisselkoers tot een bepaald percentage.

¹ Zie ook: Richard T. Griffiths (ed.), *The Netherlands and the gold standard, 1931-1936. A study in policy formation and policy*. NEHA-series III Amsterdam 1987.

Ook kende het IMF regels voor de devaluatie van valuta's, mochten de omstandigheden zodanig zijn dat een devaluatie noodzakelijk zou worden.

De overgangperiode waarbinnen de leden van het IMF deviezenbeperkingen mochten handhaven duurde tot 1958/1959.

In het RIO wordt beweerd dat sinds de jaren zeventig vooral ontwikkelingslanden zijn die een beroep doen op de kredietfaciliteiten van het IMF. Griffiths wijst erop dat in de jaren zeventig zowel Groot-Brittannië als Italië behoefte hadden aan steun van het IMF en die ook kregen.

Einde van het Bretton Woodsstelsel

Bij paragraaf 3.2 'Einde van het Bretton Woodsstelsel' plaatst Griffiths de volgende kanttekeningen. De grootste dreiging voor de vaste wisselkoersen was de Eurodollarmarkt. In de jaren tot 1958 waren de dollarreserves in particuliere handen in Europa sterk gegroeid. Vanaf 1958 ontstond er een markt in deze Eurodollars. In plaats dat deze valuta-reserves, zoals men gewend was, terug werden gestort naar het land van herkomst, werden deze valuta als werkkapitaal buiten de landen van herkomst aangehouden. De reserves werden gebruikt, er werd in gehandeld en er werden dollarkredieten uitgegeven. Daarmee ontstond er een markt die de internationale relaties tussen de nationale staten, ontsteeg. Ook het feit dat in Azië eveneens dollars werden verdiend vormde een dreiging voor het stelsel van vaste wisselkoersen.²

Het Smithsonian Agreement van 1971 van de Groep van Tien (zie p. 39 van het RIO) behelsde een akkoord over nieuwe vaste wisselkoersen.

In 1976 toen het IMF het nieuwe vrije stelsel in de statuten opnam, werden de statuten in feite aangepast aan de realiteit, waarbij het goud niet meer de centrale rol vervulde die het eerst had. Griffiths wijst erop dat de oliecrisis ook het stelsel van wisselkoersen beïnvloedde. De SDR's werden geïntroduceerd eind jaren zestig, als aanvullende reservevaluta.³

De Wereldbank

Bij paragraaf 3.3. 'De Wereldbankgroep' vult Griffiths aan dat Frankrijk en Nederland beide leningen van de Wereldbank kregen. Nederland kreeg op 7 augustus 1947 een lening van 195 miljoen dollar.⁴ De leningen aan Frankrijk en Nederland waren de eerste leningen van de Wereldbank.

Amerikaanse hulp aan Europese landen werd in de eerste twee jaar na de oorlog verstrekt door middel van de United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA). Deze hulp werd echter gegeven op ad hoc basis. Daardoor was het voor de Europese landen moeilijk om langduriger programma's uit te voeren.⁵

Griffiths beschrijft dat de landen die in 1948 Marshallhulp kregen door de VS afgesloten werden van kredietverlening elders.

Griffiths tekent aan dat de samenwerking tussen de Wereldbank en het IMF dateert van de jaren tachtig.

² Zie ook: Susan Strange, *International monetary relations*, In: *International economic relations of the western world 1959-1971*, A. Shonfield (ed.), Oxford University Press, 1976

³ André Szász, *Monetaire diplomatie. Nederlands internationale monetaire politiek 1958-1987*. Leiden/Antwerpen 1988.

⁴ Zie ook <http://web.worldbank.org/>

WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTARCHIVES/0,,contentMDK:20035657~menuPK:56307~pagePK:36726~piPK:36092~theSitePK:29506,00.html (geraadpleegd 4 november 2004).

⁵ Zie ook Richard T. Griffiths (ed), *Explorations in OEEC history*. OECD Historical serie. Parijs 1997

De OESO

Bij hoofdstuk 4. 'De OESO' laat Griffiths weten dat de OEEC niet alleen werd omgedoopt in de OESO, maar dat ook de samenstelling veranderde. Naast de Europese landen werden ook de Verenigde Staten en Canada lid van de OESO.⁶

Griffiths vindt dat de beschrijving van de EBU ter summier is. De EBU was niet alleen een clearingovereenkomst tussen de aangesloten landen. De EBU was ook een kredietinstrument voor de aangesloten landen. Literatuuronderzoek leert dat de EBU werd opgericht voor drie doelen: het bieden van een multilateraal verband voor het verevenen van schulden en vorderingen, het bieden van een kredietfaciliteit om de aangesloten landen te helpen de handel en het betalingsverkeer te liberaliseren en tenslotte het mogelijk maken van een evenwichtige betalingsbalans. De EBU was een belangrijk instituut in de naoorlogse ontwikkeling van beperkt naar een onbelemmerd betalingsverkeer.⁷

Het Europees financieel en monetair beleid

Bij hoofdstuk 5. 'Het Europees financieel en monetair beleid' vult Griffiths aan dat al in de jaren zestig de besprekingen over een Europese munteenheid startten. In 1969 wordt het plan van de Luxemburger Pierre Werner ontworpen, waarbij sprake is van de instelling van één Europese munt. Dit plan was een poging de monetaire eenheid in Europa te bewaren met het oog op het gemeenschappelijke landbouwbeleid. De betrokken staten wilden echter geen bevoegdheden overdragen. Ook sneuvelde het plan als gevolg van de oliecrisis in 1973. Wel wordt in 1972 het Europese slangarrangement gesloten.⁸

Het EMS dat in 1978 het slangarrangement uit 1972 verving was een nieuwe creatie van dat arrangement. Vóór de instelling van het EMS was ieder land zelf verantwoordelijk voor de eigen koers van zijn valuta. Met het EMS werden de valutakoersen een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de aangesloten landen. De positie van de D-mark als ankerpunt was een de facto positie. Die positie was niet in de reglementen vastgelegd.

In aanvulling op de tekst dat het EMS stabiele, maar aanpasbare wisselkoersen kende, stelt Griffiths dat er regelmatig crises waren tot ca. 1983. Toen het EMS van start ging was er sprake van een tweede oliecrisis.

Na de sluiting van het Verdrag van Maastricht in 1992 was er sprake van verschillende vloedgolven van speculatie tegen de Europese munt. Er waren fluctuaties in de wisselkoersen van meer dan 30 %. De speculaties waren gericht tegen o.a. Frankrijk, Spanje en Engeland.

⁶ Zie ook Richard T. Griffiths (ed), *Explorations in OEEC history*. OECD Historical serie. Parijs 1997

⁷ Susan Strange, International monetary relations, In: *International economic relations of the western world 1959-1971*, A. Shonfield (ed.), Oxford University Press, 1976. p. 35.

⁸ Zie ook: André Szász, *Monetaire diplomatie. Nederlands internationale monetaire politiek 1958-1987*. Leiden/Antwerpen 1988.

Bijlage 2

Vragenformulier Historisch-Maatschappelijke Analyse (HMA)

1) In hoeverre heeft de historische context, zoals in het RIO weergegeven, aanvulling?
2) Welke in het RIO onderbelichte of onvermelde ontwikkelingen hebben zich voorgedaan op het beleidsterrein, en wat is het belang daarvan?
3) Welke in het RIO niet of slechts zijdelings vermelde gebeurtenissen / incidenten hebben plaatsgevonden, en in hoeverre zijn deze van belang geweest voor het beleidsterrein (en eventueel aanverwante beleidsterreinen)?
4) Welke in het RIO onvermelde individuen / groepen zijn van belang geweest op het beleidsterrein (en eventueel aanverwante beleidsterreinen) en waarom?
5) Welke in het RIO onvermelde organisaties zijn van belang geweest op het beleidsterrein (en eventueel aanverwante beleidsterreinen) en waarom?
6) In hoeverre mag verwacht worden dat de informatie met betrekking tot de op grond van bovenvermelde vragen als belangrijk te kwalificeren onderwerpen alleen kan worden aangetroffen in de overheidsarchieven m.b.t. het beleidsterrein of dat deze wellicht ook elders te vinden is?
7) In hoeverre is het noodzakelijk om nog andere deskundigen over deelaspecten van het beleidsterrein te raadplegen en wie zou daar het beste voor benaderd kunnen worden?
8) Is er eventueel nader (literatuur-)onderzoek noodzakelijk ter aanvulling van het IO?